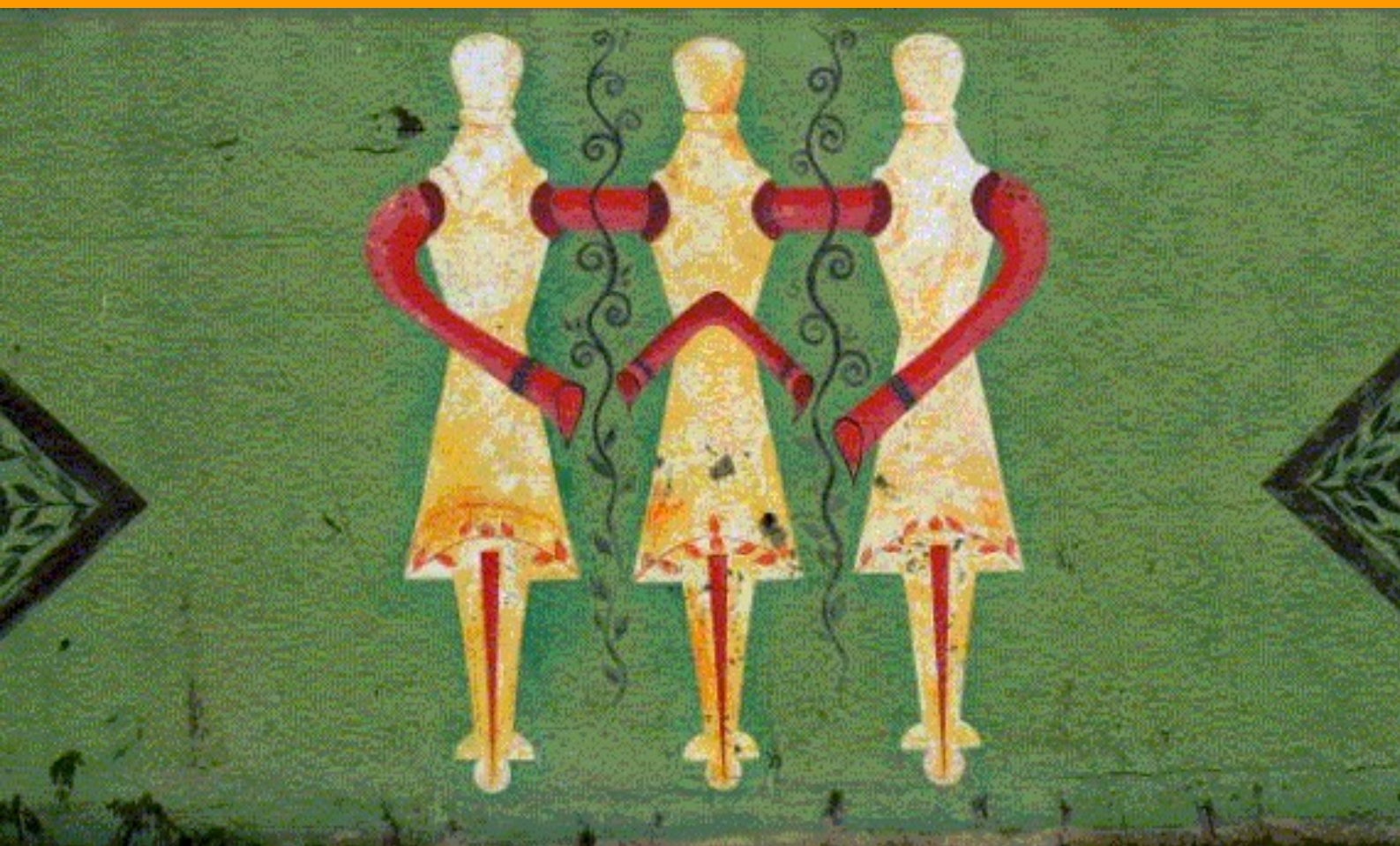

GRORUDDALSSATSINGEN
PROGRAMOMRÅDE 4

Oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og inkludering

Forslag til Handlingsprogram
for perioden 2007-2011
Versjon 10. januar 2007

Utarbeidet av Programgruppe 4
Oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og inkludering

1	Oppsummering av handlingsprogrammet	5
1.1	Innledning	5
1.2	Oppvekst og utdanning	5
1.3	Levekår	6
1.4	Kulturaktiviteter og deltakelse	7
1.5	Programgruppens videre arbeid	8
2	Programgruppe 4	9
2.1	Mandat	9
2.2	Programgruppens sammensetning og arbeid	11
3	Mål og satsingsområder	13
3.1	Langsiktig hovedmål	13
3.2	Hovedmål for de fire programområdene	13
3.3	Delmål Programområde 4	13
3.4	Valg av tematiske satsingsområder	14
4	Strategiske valg	15
4.1	Tidsavgrensede enkeltprosjekter – Langsiktig utvikling	15
4.2	Ordinær virksomhet – Ekstraordinær satsing	15
4.3	Avgrensede lokalområder – Hele bydelene – Hele Groruddalen	16
4.4	Offentlig styring – Lokal forankring og medinnflytelse	16
5	Helhetlige lokale områdesatsninger	18
5.1	Bakgrunn	18
5.2	Valg av områder	18
5.3	Samarbeid på tvers av programområdene	18
6	Oppvekst og utdanning	20
6.1	Innledning	20
6.2	Barnehage og familie	21
6.3	Ungdom og fritid	21
6.4	Utdanning og utvidet tilbud skole/bydel	22
7	Levekår	23
7.1	Innledning	23
7.2	Arbeid og kvalifisering	25
7.3	Folkehelse	26
7.4	Bomiljø	26
8	Kulturaktiviteter og deltakelse	28
8.1	Innledning	28
8.2	Kulturaktiviteter	28
8.3	Deltakelse	29
9	Forskning, dokumentasjon og administrasjon	31
9.1	Innledning	31
9.2	Forskning og evaluering	31
9.3	Administrasjon	32

10	Statlig og kommunal finansiering	33
10.1	Forslag i statsbudsjettet for 2007.....	33
10.2	Byrådets forslag til budsjett for 2007.....	33
11	Konklusjoner og prioriteringer for 2007	34
11.1	Konklusjoner vedrørende programområde 4.....	34
11.2	Prioriterte tiltak for 2007.....	34
11.3	Forslag til 2007-tiltak som mangler finansiering.....	36
Vedlegg		37

1. Oppsummering av handlingsprogrammet

1.1 Innledning

Programområde 4 har fått navnet "Oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og inkludering" og rommer dermed et bredt spekter av temaer direkte knyttet til befolkningen i Groruddalen. Programgruppen har i arbeidet med handlingsprogrammet valgt å plassere de ulike temaene innenfor de tre hovedkategoriene "Oppvekst og utdanning", "Levekår" og "Kulturaktiviteter og deltakelse". Undel hver av disse er det igjen to til tre underkategorier som til sammen dekker alle de åtte delmålene for programområdet.

Av de temaer som ligger i programområdets navn er det bare "inkludering" som ikke har blitt passet inn som en enkelt kategori. Begrunnelsen for dette er at inkludering mer kan betraktes som en dimensjon ved alle de andre kategoriene enn en egen kategori. Inkludering vil følgelig kunne fanges opp av tiltak under alle de åtte underkategoriene.

De ulike tiltakene vil kunne rettes mot forskjellige geografiske nivåer innenfor Groruddalen. Noen tiltak vil rette seg mot hele Groruddalen, noen mot hver av bydelene mens andre vil kunne legges til avgrensede lokale områder.

Det legges i handlingsprogrammet opp til at det velges ut ett geografisk område i hver bydel der det skal konsentreres innsatser fra flere programområder. I denne sammenheng vil det være viktig å etablere et godt samarbeid på tvers av programgruppene, særlig mellom programgruppe 3 og 4. For programområde 3 er det satt av 43 millioner kroner over Husbankens budsjett for 2007, der den største delen av disse midlene er tenkt avsatt til lokale områdesatsinger. Hvilke områder som prioriteres vil kunne endre seg i løpet av satsingsperioden.

Mange av de tematiske satsingsområdene ligger tett opp mot det ordinære arbeidet som foregår i bydelene og på skolene. Det betyr at alt av kommunens arbeid innenfor de ulike temaene ikke kan synliggjøres gjennom handlingsprogrammet. Bydelenes samlede netto budsjetttrammer for 2007 er på omkring 2,5 milliarder kroner. For å begrunne en ekstraordinær satsing på Groruddalen må det derfor forventes at man gjennom satsingen kan oppnå noe annet eller noe mer enn hva man oppnår gjennom ordinær virksomhet.

Det er av denne grunn valgt å legge vekt på tiltak som i tillegg til å styrke ulike tilbud til befolkningen på kort sikt også kan bidra til å styrke ulike offentlige og private aktører innenfor bydelene på lang sikt gjennom å utvikle samarbeidsstrukturer, kompetanse og nye arbeidsmetoder.

1.2 Oppvekst og utdanning

Det er under kategorien "Oppvekst og utdanning" lagt vekt på tiltak som skal bidra til å gi alle barn og unge i Groruddalen gode oppvekstforhold. Det er i Groruddalen to overordnede utfordringer knyttet til dette temaet. Den ene handler om å legge til rette for at barn og unge

får utnytte sine muligheter og utvikle sine språk- og basiskunnskaper. Den andre hovedutfordringen er knyttet til det å utvikle fellesarenaer hvor mangfoldet i bydelens befolkning kan møtes og gjennom deltakelse – ansvarlighet – kunnskap – kjennskap til hverandres likhet og forskjellighet – livssyn – tro – og verdisyn, kan skape berikende og trygge nærmiljøer.

Oppvekst og utdanning rommer de tre underkategoriene ”Barnehage og familie”, ”Ungdom og fritid” og ”Utdanning og forsterket samarbeid skole/bydel”. Tiltak under ”Barnehage og familie” handler først og fremst om å sikre alle barn tilstrekkelige språkkunnskaper forut for skolestart. Språk vil også være et viktig element innenfor skolesektoren. Her er det i tillegg understreket betydningen av å styrke samarbeidet mellom skole og bydel for å utvikle skolen som en sentral møteplass i nærmiljøet. Det vil også være viktig å sikre et godt tilbud av fritidsaktiviteter for alle barn og unge i Groruddalen som gir muligheter til å inngå i sosiale fellesskap og til å utvikle individuelle evner gjennom læring og mestring.

Prioriterte tiltak for oppvekst og utdanning i 2007:

- 1.1 Gratis kjernetid i barnehagene for 4- og 5-åringene i alle bydelene.
- 1.3 Språkløftet – tilbud til 4- og 5-åringer som ikke er søkere til barnehageplass
- 2.1 Ett ”ungdomsfyrtårn” i hver bydel:
 - 2.1.1 Alna – Mediesenter
 - 2.1.2 Bjerke – Nysirkus
 - 2.1.3 Grorud – Arena for Groruddalens musikkungdom, Fyrhuset
 - 2.1.4 Stovner – Danseverksted
- 2.2 Demokrati- og deltakelsesprosjekt for ungdom – opplæring av ungdomsrådene
- 3.1 Skolen som kunnskapssenter og inkluderende møteplass
- 3.2 Utvidet skoledag – utvalgte skoler i alle bydelene
- 3.4 Utvikle mentorordninger for elever i grunnskolen

Andre foreslåtte tiltak for 2007:

- 1.2 Språkstimulering – bibliotekene i samarbeid med barnehagene og skolene
- 3.3 Utvikle Hellerud videregående skole som realfagsenter der alle på yrkesfag er garantert lærlingeplass

1.3 Levekår

Bydelene i Groruddalen er sammen med bydelene i indre øst blant de områdene som kommer dårligst ut i undersøkelser av levekårene i landets kommuner og bydeler. Bydelene i Groruddalen har også har en relativ forverring på enkelte områder de siste årene. Samtidig viser befolkningsutviklingen en klart økende andel ikke-vestlige innvandrere i alle bydelene, og veksten i disse bydelene er blant de høyeste i Oslo.

En hovedutfordring i forhold til levekår vil være å sørge for at så mange som mulig vil være i stand til å forsørge seg selv og sine nærmeste gjennom tilknytning til arbeidslivet. For å ta del i arbeidslivet vil det for enkelte grupper være viktig å overkomme barrierer knyttet til helse, sosial deltakelse, språk og praktiske kunnskaper. Det vil bli lagt spesiell vekt på å legge til rette for innvandrerkvinner som trenger norskopplæring og kvalifiseringstiltak. Tiltakene må sees i sammenheng med det arbeidet bydelene og NAV stat samarbeider om. Oppstart av NAV i Groruddalen i løpet av 2008 vil forsterke dette arbeidet.

Det er i handlingsprogrammet lagt opp til å følge opp levekårsproblematikk innenfor de tre underkategoriene ”Arbeid og kvalifisering”, ”Folkehelse” og ”Bomiljø”.

Prioriterte tiltak for levekår i 2007:

4.9 Videreføring og utvikling av ”Ny sjanse”-tiltak

5.1 Folkehelseprosjekt for å redusere sosiale helseforskjeller

Andre foreslåtte tiltak for 2007:

4.1 Miljøpatruljer i Groruddalen – arbeid, kvalifisering, fritid og forskjønnelse

4.2 Jobbkafè/jobbsøkerkontor for ungdom/skole

4.3 Arbeidserfaring for ungdom

4.4 Kartlegging av språk for å komme inn på arbeidsmarkedet

4.5 Rekruttering av minoriteter til forskolelærerutdanning

4.6 Leksehjelp for voksne

4.7 Næringsforum – samarbeid mellom NAV, bydel og næringslivet

4.8 Kvalifiseringstiltak for arbeidssøkende

4.10 Opplæring i gründervirksomhet

4.11 Rekruttering av ansatte i helsetjenesten til sykepleierutdanning

4.12 Ta i bruk kvalifiseringsprogram og velferdskontrakter

4.13 Ta i bruk mangfoldsspeilet

6.1 Bomiljø: bomiljøverter/miljøvaktmestere

6.2 Nærmiljøanlegg å la ”Opp og fram”

6.3 Minoriteter på boligmarkedet i Groruddalen

1.4 Kulturaktiviteter og deltakelse

”Kulturbegrepet” er relatert til Groruddalssatsingen både ved at det finnes et rikt kulturliv i de fire bydelene og ved at Groruddalen har en mangfoldig og flerkulturell befolkning. Tiltakene innenfor kategorien ”Kulturaktiviteter og deltakelse” skal styrke tilbudet av kulturaktiviteter og –arenaer knyttet til både egenaktivitet og opplevelse. Det skal også legges til rette for et rikt og inkluderende forenings- og kulturliv som både gir muligheter for alle befolkningsgrupper til å inngå i meningsfulle sosiale fellesskap og som samtidig støtter opp under økt kontakt og samhandling på tvers av ulike grupper.

Det vil legges vekt på å styrke samarbeidet mellom offentlig og frivillig sektor, mellom bydeler og foreninger for å utvikle gode og inkluderende nærmiljøer.

Prioriterte tiltak for kulturaktiviteter og deltakelse i 2007:

7.5 Kulturtiltak i bydelene

8.1 Etablere et pilotprosjekt i hver bydel for å sikre mangfold av idrettsaktiviteter, demokratiutvikling blant medlemmene og foreldreengasjement

8.3 Frie midler til frivillige foreninger og aktiviteter

Andre foreslåtte tiltak for 2007:

7.1 Granittrock

7.2 Nasjonal Fortellerfestival

7.3 Nærmiljøsentere i bydel Bjerke

7.4 Kinotek på Furuset

8.2 Fire kultur- og idrettskoordinatorer for Groruddalen

8.4 Opprette innvandrers- og foreningsråd i hver bydel

8.5 Groruddalen nettsted

8.6 Bedre utnyttelse av skolens lokaler til frivillige lag, organisasjoner og kulturaktiviteter

1.5 Programgruppens videre arbeid

Arbeidet innen programområde 4 må i stor grad foregå i bydelene og i skolene. Bydelene må organisere Groruddalssatsningen lokalt i nært samarbeid med aktuelle offentlige og private aktører. Områdesatsningene skal organiseres i en egen utviklingsorganisasjon lokalt. Det er sentralt å knytte gode samarbeidslinjer til de andre programområdene.

I mandatet for programgruppen er det understreket at det er gruppens oppgave å foreta en årlig revisjon av handlingsprogrammet gjennom hele satsingsperioden. Det bør derfor føres en kontinuerlig diskusjon i programgruppen om de tiltakene man har valgt fungerer bra i forhold til målsetningene for programområdet.

Arbeidet i programgruppen i løpet av høsten 2006 har først og fremst handlet om å komme frem til gode tiltak som kan iverksettes i 2007. Det har ikke vært anledning til å gå grundig nok inn på hva som bør gjøres på lang sikt. Det vil i 2007 derfor være nødvendig å jobbe videre med å utvikle tiltakskategorier og nye tiltak for perioden fra 2008 og utover.

Det har vært diskutert i programgruppen at det bør jobbes videre med hvordan ordinære tilskuddsmidler og arbeid innenfor ordinær virksomhet kan kobles mot Groruddalssatsingen og bidra til å nå målene man har satt seg. Ved at programgruppen er så bredt sammensatt av ulike statlige og kommunale instanser vil det på denne måten være mulig å synliggjøre at Groruddalssatsingen er forbundet med mer enn bruken av ekstraordinære midler.

2 Programgruppe 4

2.1 Mandat

Innledning

Innenfor samarbeidet mellom staten og Oslo kommune om å bedre miljø- og levestandardene i Groruddalen besluttet politisk møte 9. januar 2006 å etablere et felles statlig-kommunalt program knyttet til sosiale forhold og levekår i Groruddalen. Programmet skal utarbeides i samarbeid mellom statlige og kommunale instanser. Mandat for og organisering av arbeidet godkjennes av Samarbeidsutvalget for Groruddalen og Politisk møte.

Mandat for arbeidet med programmet

Hensikten med arbeidet er å utvikle og gjennomføre et handlingsprogram for oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og inkludering i Groruddalen. Programmet skal ta utgangspunkt i eksisterende kvaliteter, og skal ha fokus på egenaktiviteter og befolkningens egne ressurser. Programmet skal bidra til at disse kvalitetene og ressursene styrkes og utnyttes slik at bydelene blir godt rustet til å møte nye behov og utfordringer knyttet til et mangfold av ulike befolkningsgrupper.

Tiltakene i programmet skal ordnes innenfor fire hovedtema:

- **Oppvekst og utdanning.** Programmet skal målrette tiltak for barn og unge innen områdene forebyggende helsearbeid, barnehage, skole og fritid. Det samlede oppvekst- og skoletilbudet skal være attraktivt for alle, og bidra til at områdene i Groruddalen får en balansert utvikling av befolkningens levekår. Målsettingen på kort og lengre sikt er å gi barn og unge oppvekstvilkår og en god skolegang som bidrar til at de fullfører videregående opplæring i skole eller lærebedrift. Det vil gjøre barn og unge godt rustet som voksne til å klare seg selv i arbeid og egen hverdag. Språkopplæring vil stå sentralt i barnehage og skole. Viktige tiltak i skolen vil bl.a. være å styrke arbeidet med å sikre nødvendige grunnleggende ferdigheter og kunnskaper i norsk. Det fastsettes resultatmål som kan vise utviklingen. Barnehagetilbudet må sikre alle barn tilbud om plass i barnehage med språkopplæring før skolestart. Det arbeides for et gratis korttidstilbud.

Det vil være aktuelt å øke kompetansen blant ansatte i disse sektorene med hensyn til språktiltak og flerkulturell pedagogikk. Samarbeid og mobilisering av foreldrene vektlegges med særlig fokus på å øke innvandrerforeldres deltakelse. Det legges vekt på nært samarbeid mellom bydelene, skoler, borettslag, frivillige lag og organisasjoner om felles tiltak som kan styrke nærmiljøet og gi trygge forhold i barnehage, skole og bomiljø.

- **Arbeid.** Programmet skal utvikle tiltak som bidrar til å gjøre flere i stand til å forsørge seg selv og sin familie ved å lette inngangen til arbeidslivet. Tiltakene vil kunne settes inn på flere områder som språk, kvalifisering, rekruttering, informasjonsarbeid og folkehelse. Erfaringer og metoder fra Introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere og statlig og kommunalt sysselsettingsarbeid skal formidles og benyttes.

- **Dialog og deltakelse.** For å sikre økt inkludering må programmet støtte egenaktiviteter og beboernes bruk av egne ressurser i å utvikle og styrke arenaer som gir alle grupper mulighet til sosial deltakelse. Det skal legges til rette for økt kontakt og samarbeid mellom ulike grupper. Dette vil i stor grad kunne skje gjennom det lokale forenings- og kulturlivet. Bydelene bør ha en tilrettelegger- og pådriverrolle i forhold til forenings- og kulturlivet i nær kontakt med brukerne, og legge til rette for gode nettverk med bl.a. innvandrersamfunn og -miljøer. I tillegg vil tiltak rettet mot deltakelse og samhandling i bomiljøene være viktige. Her vil man ha særlig fokus på samarbeid med Programområde 3. Boligbyggelagene (OBOS og USBL) og styrene i borettslagene vil være viktige i denne sammenheng.
- **Kulturaktiviteter.** Et styrket tilbud av kulturaktiviteter vil kunne gi et rikere oppvekst-, arbeids- og bomiljø, bidra til integrering og forbedre dalens omdømme.

Generell kompetanseheving blant ansatte i offentlig sektor i forhold til en flerkulturell befolkning bør være i fokus uavhengig av innsatsområde.

Lokal brukermedvirkning skal sikre befolkningens deltakelse i forhold til planlegging og gjennomføring av lokale tiltak både for å styrke og utnytte engasjementet for eget nærmiljø og for å sikre at tiltakene møter lokale behov. Medvirkningsaspektet skal ha særskilt fokus, og drøftes nærmere for å sikre mest mulig felles forståelse og oppfatning av løsninger.

Programarbeidet skal bidra til å styrke Groruddalens identitet på en positiv måte, og heve de ulike boområdenes omdømme gjennom medvirkning (deltakelse fra befolkning/beboere) og profilering.

Programgruppens sammensetning

Programgruppe 4 skal bestå av representanter for Oslo kommune v/Byrådsavdeling for barn og utdanning (BOU), Byrådsavdeling for velferd og sosiale tjenester (VST), Byrådsavdeling for næring og kultur (NOK), Kultur- og idrettsetaten (KIE), Utdanningsetaten (UDE), bydelene Alna, Bjerke, Grorud og Stovner og Plankontoret for Groruddalen (PKG). Staten representeres ved Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Andre statlige og kommunale aktører kan delta og velger selv sin representasjon i programgruppen. Representanter for ulike grupper av befolkningen i Groruddalen kan trekkes inn etter behov.

Programgruppen kan etter behov nedsette arbeidsgrupper og utvikle opplegg for samarbeid med bydelene, organisasjoner og næringslivet.

Arbeidet i programgruppe 4 ledes av en felles representant for de fire bydelene.

Programgruppens rolle og ansvar

- utarbeide handlingsprogram med resultatmål og sikre oppfølging og årlig revisjon av programmet
- utarbeide forslag til budsjett som kan legges til grunn i de årlige budsjettprosesser
- rapportere om planer, gjennomførte tiltak og resultater til Politisk møte via Samarbeidsutvalget for Groruddalen
- være pådriver og tilrettelegger for en målrettet utvikling og gjennomføring av prioriterte tiltak

- sikre koordinering innenfor programområdet og etablere samarbeidsarenaer med andre programområder
- utvikle samarbeidsformer og avklare rollefordeling innad i programgruppa
- være pådriver og tilrettelegger for medvirkningsprosesser hvor beboere, organisasjoner og næringsliv trekkes aktivt inn i utviklingsarbeidet

Bydelene vil ha en sentral rolle i forhold til både planlegging og gjennomføring av tiltak. Ansvar for gjennomføring av tiltak i skolen vil ligge hos UDE, men det forutsettes en styrking av samarbeid mellom bydel og skole for å koordinere arbeidet på overlappende arbeidsområder. Bydelen vil også ha en viktig rolle i forhold til innsatsene rettet mot foreningslivet og vil bl.a. gjennom dette arbeidet ha et ansvar for å engasjere og involvere befolkningen i planlegging og gjennomføring av tiltak.

IMDi skal delta aktivt i planlegging og oppfølging av Programgruppe 4, særlig i de satsingene som omhandler integrering og inkludering. IMDi skal bidra med kunnskapsutvikling og formidling samt å få iverksatt tiltak i samarbeid med bydelene. IMDi er tildelt en koordinerende rolle for å initiere kontakt med andre statlige organer innenfor Programgruppe 4. Øvrige statlige organer vurderer selv sin egen deltakelse og representasjon i arbeidet. IMDi skal sikre et tett samarbeid med Husbanken i forhold til Programgruppe 3.

Finansiering og tidsperspektiv

Tiltak og pilotprosjekter skal finansieres av stat og kommune - hver for seg eller i felleskap – gjennom Oslo kommunes årlige budsjetter, øremerkede statlige midler til programområdet og ved prioritering av statlige midler for å sikre målrettet bruk av eksisterende tiltak og ordninger.

Tidsperspektiv for programmet settes i første omgang for perioden 2007-2010.

2.2 Programgruppens sammensetning og arbeid

Følgende instanser har deltatt i programgruppens arbeid:

- Arbeids- og inkluderingsdepartementet
- Barne- og Likestillingsdepartementet
- Miljøverndepartementet
- Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Utdanningsavdelingen
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
- Sosial- og Helsedirektoratet
- Husbanken, Region øst
- NAV Oslo
- Politiet
- Byrådsavdeling for barn og utdanning
- Byrådsavdeling for velferd og sosiale tjenester
- Utdanningsetaten
- Kultur- og idrettsetaten
- Bydel Alna
- Bydel Bjerke
- Bydel Grorud
- Bydel Stovner
- Plankontoret for Groruddalen

Programgruppen har vært ledet av bydelene ved bydelsdirektøren i bydel Alna og hadde sitt konstituerende møte 22. juni 2006. På dette møtet ble det besluttet at programgruppen skulle ha et styringsgruppenivå og et arbeidsgruppenivå. De enkelte instanser skulle selv avgjøre sin deltakelse på de ulike nivåene. Poenget med en slik todeling var å forankre arbeidet på et høyt administrativt nivå innen de ulike instanser, samtidig som man kunne ha en arbeidsgruppe med en hyppig møtefrekvens som skulle utarbeide forslag til handlingsprogram. Forslaget skulle så godkjennes av styringsgruppen før det ble forelagt Samarbeidsutvalget for Groruddalen. Dette har resultert i to møter i styringsgruppen og åtte i arbeidsgruppen i perioden 22. juni – 27. november 2006. I tillegg har hele programgruppen hatt et todagers seminar sammen med Programgruppe 3.

3 Mål og satsingsområder

3.1 Langsiktig hovedmål

Hovedmålet er bærekraftig byutvikling og synlig miljøopprustning i Groruddalen med bedre livskvalitet og levekår. Det utvikles et lokalt og inkluderende samarbeid med beboere, organisasjoner, borettslag, næringsliv, bydeler og offentlige institusjoner. Groruddalens identitet og stolthet er styrket.

3.2 Hovedmål for de fire programområdene

- Prog. 1. Målet er å styrke miljøvennlig person- og godstransport, oppnå bedre luftkvalitet og mindre støy, estetisk opprusting, universell utforming og trafikkssikkerhet. Programmet skal bidra til at Groruddalen inngår som en integrert del av et miljøvennlig transport-system for Osloregionen.
- Prog. 2. Målet er å styrke Groruddalens blågrønne struktur og naturmangfold, gi bedre forhold for friluftsliv, fysisk aktivitet og idrett, og bedre luftkvalitet. Kulturminner skal vernes og brukes og dalens historieforståelse skal styrkes.
- Prog. 3. Målet er å styrke lokal stedsidentitet, effektive utbyggingsmønstre, gode lokalsentre og næringsområder og attraktive boområder med godt fungerende uteområder og god standard på boliger og bygninger.
- Prog. 4. Målet er å bedre levekår, skole og oppvekst, kultur og nærmiljø, og å styrke inkludering gjennom medvirkning, deltakelse og frivillig innsats. Gjennom å utvikle samarbeidsstrukturer, kompetanse og nye metoder skal arbeidet bidra til å styrke bydeler og skole også etter at satsingen er over.

3.3 Delmål Programområde 4

1. Sikre barn i førskolealder tilstrekkelige språkferdigheter til å mestre skolestart, og legge bedre til rette for foreldres medvirkning og innflytelse.
2. Sikre at ungdomsmiljøene er inkluderende, aktive og attraktive, samtidig som enkeltungdommer/grupper får oppfølging og mulighet for positiv aktivitet og voksenkontakt.
3. Bedre læringsresultatene og gjennomstrømningen på skolene i Groruddalen til Oslo-gjennomsnittet og videreutvikle forpliktende samarbeidsmodeller mellom skole, bydel og hjemmene.
4. Sikre flere personer i utsatte grupper innpass i arbeidslivet. Arbeidsledighet og sysselsettingsgrad i Groruddalen skal ikke skille seg vesentlig fra gjennomsnittet i Oslo.

Det offentlige tjenestetilbudet skal utvikles og tilpasses i forhold til et mangfold av ulike brukergrupper, samt at medarbeiderne skal speile befolkningssammensetningen i Groruddalen

5. Redusere helseforskjellene blant befolkningen i Groruddalen ved å legge til rette for økt fysisk aktivitet og bedre kostholdsvaner. Det offentlige tjenestetilbudet skal utvikles og tilpasses i forhold til et mangfold av ulike brukergrupper.

6. Sikre gode bomiljøer hvor representanter for alle befolkningsgrupper, uavhengig av språk og etnisk tilhørighet, deltar i forvaltning av eget boligområde. Legge til rette for at personer med særlige omsorgs- og hjelpebehov opprettholder trygge og varige boforhold.

7. Legge til rette for et rikt kulturtilbud både lokalt og regionalt i Groruddalen med gode og varierte arenaer for skapende virksomhet, egenaktivitet og opplevelse av profesjonelle kunst- og kulturytringer.

8. Legge til rette for et variert og inkluderende foreningsliv som samlet representerer et godt tilbud til alle befolkningsgrupper. Det legges vekt på å styrke samhandling mellom foreninger, bydel og skole, samt å sikre en aktiv medvirkning fra befolkningen i forhold til beslutnings- og gjennomføringsprosesser av lokal betydning.

3.4 Valg av tematiske satsingsområder

Programområde 4 har fått navnet ”Oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og inkludering”. Både i navnet og mandatet ligger det føringer for hvordan programområdet skal dekke en rekke ulike temaer. Det er mulig å kategorisere og inndelegge de ulike temaene på mange forskjellige måter. I handlingsprogrammet er det valgt å dele temaene inn i tre hovedkategorier som hver igjen har inntil tre underkategorier. De tre hovedkategoriene er ”oppvekst og utdanning”, ”levkår” og ”kulturaktiviteter og deltakelse”.

Av de temaer som ligger i programområdets navn er det bare ”inkludering” som ikke har blitt passet inn som en enkelt kategori. Begrunnelsen for dette er at inkludering mer kan betraktes som en dimensjon ved alle de andre kategoriene enn en egen kategori. Inkludering vil følgelig kunne fanges opp av tiltak under alle de åtte underkategoriene.

4 Strategiske valg

4.1 Tidsavgrensede enkeltprosjekter – Langsiktig utvikling

I forbindelse med etablering av en geografisk og tidsmessig avgrenset satsing som Groruddalssatsingen er det viktig å ha et avklart og realistisk forhold til hva man ønsker å oppnå. I Groruddalssatsingens overordnede hovedmål understrekes det at man ønsker en bærekraftig by- og samfunnsutvikling. Dette innebærer et ønske om at satsingen skal ha langsiktige effekter ut over selve satsingsperioden.

I forhold til langsiktighet kan det formuleres to ulike måter å tenke om en tidsavgrenset satsing. Man kan tenke seg satsingen som:

- en samling enkeltprosjekter som skal bidra til å nå målsetningene innenfor programperioden.
- en utviklingsprosess som skal bidra til å styrke områdenes evner og muligheter til å takle sine lokale utfordringer og utnytte sine positive kvaliteter også etter at satsingen er over.

Det er ikke nødvendigvis noen motsetning mellom de to modellene. Det kan heller argumenteres for at en kombinasjon vil kunne bidra til at man kan følge opp både kortsiktige og langsiktige mål parallellt. Den utviklingen man ønsker på lang sikt kan man oppnå bl.a. gjennom arbeidet med de mer kortsiktige tiltakene.

De kortsiktige målene vil innenfor programområde 4 handle om å styrke ulike tilbud til befolkningen knyttet til oppvekstforhold, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og foreningsliv. Det er samtidig gitt klare føringer for tiltakene ved at de skal bidra til inkludering og øke befolkningens muligheter for medvirkning og medinnflytelse. De langsiktige målene vil i større grad fokusere på forhold som å utvikle lokalt lederskap og styrke lokalt engasjement, heve kompetansen hos ansatte i offentlig sektor og ledere i frivillig sektor, utvikle nye arbeidsmetoder og forbedre intern organisering innen involverte instanser og utvikle og styrke samarbeidsstrukturer lokalt.

De kortsiktige målene ligger tett opp mot de mål som ligger til grunn for mye av det ordinære arbeidet innen offentlig sektor. Dersom den ekstraordinære satsingen skal være noe annet og noe mer enn den ordinære virksomheten kreves det en nærmere klargjøring av forholdet mellom satsingen og ordinær virksomhet.

4.2 Ordinær virksomhet – Ekstraordinær satsing

Ut fra langsiktighetsperspektivet som ligger i Groruddalssatsingens overordnede målsetning kan det argumenteres for at satsingen bør innebære noe mer enn bare å styrke den ordinære driften innen offentlig tjenesteyting i området. Det bør derfor avklares hvordan tiltak under satsingen i regi av offentlige aktører som skoler og bydelsforvaltninger kan skille seg fra den ordinære virksomheten og støtte opp om et langsiktig utviklingsarbeid.

Som allerede nevnt vil en viktig begrunnelse for tiltak under Groruddalssatsingens programområde 4 være at de skal bidra til å forbedre tjeneste- og aktivitetstilbudet for befolkningen knyttet til temaområder som oppvekst, utdanning, levekår og kulturtilbud. En slik begrunnelse ligger dermed tett opp mot begrunnelsene for den ordinære offentlige virksomheten i bydelene. For at tiltakene under Groruddalssatsingen skal være noe annet enn den ordinære virksomheten bør de også ha andre begrunnelser i tillegg.

Slike begrunnelser bør knyttes til de mer langsiktige målsetningene. For å nå både kortsiktige og langsiktige mål bør tiltakene derfor kunne kobles til én eller flere av følgende begrunnelser:

- Heve kompetansen hos ansatte i offentlig sektor i forhold til flerkulturproblematikk og samfunnsutvikling.
- Bidra til å utvikle og styrke lokalt lederskap innen frivillig sektor.
- Utvikle nye arbeidsmetoder og forbedre intern organisering hos involverte aktører, særlig i forhold til å kunne møte ulike behov hos en mangfoldig befolkning.
- Utvide aktørenes reportoar av virkemidler gjennom utprøving av nye tiltak.
- Bidra til å styrke lokalt engasjement og lokal tilhørighet.
- Utvikle og styrke samarbeidsstrukturer lokalt, på tvers av ulike fagområder, på tvers av offentlig, privat og frivillig sektor og på tvers av ulike befolkningsgrupper i områdene.

Slike begrunnelser vil ligge til grunn for valg av tiltak i handlingsprogrammet.

4.3 Avgrensede lokalområder – Hele bydelene – Hele Groruddalen

De enkelte tiltakene vil kunne knyttes til ulike geografiske nivåer. Noen tiltak vil rette seg mot hele Groruddalen på tvers av bydelsgrensene. Dette kan for eksempel gjelde kulturtiltak som etableres som tilbud til befolkningen i alle de fire bydelene. Andre tiltak vil kunne etableres innen hver av de fire bydelene og gjelde for beboere i hele bydelen. Dette kan for eksempel handle om tiltak som ligger innenfor bydelens tjenesteproduksjon, og som dermed retter seg mot alle som bor innenfor den enkelte bydel.

Det vil også være tiltak som retter seg mot mindre og geografisk avgrensede områder innen hver av bydelene. Begrunnelsen for valg av slike områder vil være at det er områder med særlige utfordringer og at det er områder med gode forutsetninger for å få mye ut av sammensatte og koordinerte tiltakspakker.

På samme måte som at tiltakene vil kunne rette seg mot både hele eller deler av Groruddalen vil tiltakene også kunne rette seg mot hele eller deler av befolkningen. For eksempel vil arbeidsmarkedstiltak kunne rettes inn mot målgrupper som har særlige utfordringer på arbeidsmarkedet. Når det gjelder tiltak som er ment å bidra i forhold til integrering vil flere av disse rette seg mot hele befolkningen og ikke kun de delene av befolkningen som har innvandrerbakgrunn.

4.4 Offentlig styring – Lokal forankring og medinnflytelse

Det er en viktig utfordring å sørge for at satsingen har en god balanse og et godt samarbeid mellom ulike forvaltningsnivåer, og at satsingen ikke preges av en for sterk styring ovenfra.

Det er også understreket i mandatene for programområdene 3 og 4 at det skal utvikles gode rammer for samarbeid og dialog mellom forvaltning og ikke-offentlige aktører som befolkning, foreninger, næringsliv og lignende.

Slike ambisjoner forutsetter en klargjøring av de enkelte aktørenes rolle og forpliktelser. Statlige aktører skal sette rammer for hva man ønsker å oppnå gjennom sitt engasjement i satsingen. Det er imidlertid viktig at disse rammene ikke er for stramme slik at det gir kommunen og bydelene for lite spillerom og dermed reduserer muligheten for medinnflytelse. Kommunen sentralt skal si noe om hvordan man ønsker å innrette satsingen ut fra helhetlig kommunal bypolitikk. Det er likevel viktig at kommunen ser de utfordringene som særlig kjennetegner det området men vil satse på, i dette tilfellet Groruddalen. Bydeler og skole har en viktig rolle i denne sammenheng, gjennom sitt nære kjennskap til lokale utfordringer og muligheter. Bydelene har samtidig et ansvar for å ivareta en god dialog med lokale private aktører for å sikre en god kunnskap om utfordringer og muligheter slik de oppleves utenfor den offentlige forvaltningen.

Det bør i forbindelse med satsingen utvikles gode informasjonsstrategier for å sikre at nødvendig og relevant informasjon når alle som har interesse av og blir berørt av Groruddalssatsingen. Viktig informasjon bør derfor tilgjengeliggjøres på flere språk. Det vil også være aktuelt å benytte en rekke ulike medier og virkemidler i denne sammenheng, som for eksempel lokalaviser, internett, bydelenes ulike tjenestesteder, trykket materiale, informasjonsmøter etc.

Når det er lagt vekt på at medvirkning og medinnflytelse fra beboere og organisasjoner i forbindelse med satsingen er det viktig at offentlige aktører, og da særlig bydelene, er tydelige på forutsetninger og ansvarsforhold knyttet til medvirkningsprosessene. Det er viktig å signalisere hva som er realistisk å oppnå, hvilken rolle både offentlige og private aktører skal ha og tidsrammer for og forventet resultat av de enkelte prosjektene. Det er også viktig å definere graden av medinnflytelse knyttet til de ulike samarbeidsformene og de enkelte tiltakene.

Av tidsmessige årsaker har det ikke vært anledning til å involvere private aktører i tilstrekkelig grad i forbindelse med utarbeidelse av dette handlingsprogrammet. Programgruppen ønsker derfor å fortsette det arbeidet som er gjort i løpet av høsten 2006 videre inn i 2007 for i større grad å kunne involvere lokale private aktører, utvikle gode samarbeidsformer og styrke ulike offentlige aktørers kompetanse i forhold til medvirkningsprosesser.

5 Helhetlige lokale områdesatsinger

5.1 Bakgrunn

I arbeidet med handlingsprogrammet for programområde 4 er det fra mange hold uttrykt ønsker om å konsentrere deler av satsingen mot enkeltområder innen hver av de fire bydelene. Bydelsforvaltningene selv har vært klare på at utfordringene er forskjellige i ulike deler av bydelene, og at det er enkeltområder som har særlige behov for ekstrainsatser. Det er fra statlig hold fremhevet at det er ønskelig å konsentrere enkelte innsatser geografisk for å oppnå synergieffekter gjennom brede, tverrsektorielle tiltakspakker.

Styringsgruppen for Handlingsprogrammet Oslo indre øst har også anbefalt i sin oppsummering av satsingen at det viktig å rette ekstrainsatser mot de geografiske områdene som særlig trenger det fremfor å fordele alle midlene likt utover hele bydelene.

5.2 Valg av områder

De fleste områder i hele Oslo har sine lokale utfordringer og problemer å forholde seg til. Hva skal da ligge til grunn for å velge ut noen områder som skal motta ekstrainsatser? Bydelene i Groruddalen har foreslått som utgangspunkt for sine prioriteringer at man skal velge ut områder som har en konsentrasjon av en rekke ulike problemstillinger, og at disse områdene derfor har mest å tjene på helhetlige tverrsektorielle satsinger.

Områdene kan ha ulike fysiske utfordringer knyttet til forhold som nedslitte uteområder, dysfunksjonelle senterområder, få og dårlige fellesarealer og møteplasser, ensidig boligsammensetning og lignende. Slike fysiske forutsetninger kan videre få konsekvenser for boligprisene og dermed også befolkningssammensetningen. Bydelene har pekt på at de aktuelle områdene ofte også har en opphopning av ulike former for levestandardproblematikk. Et siste kriterie bydelene har satt opp handler om at områdene har gjennomgått store endringer de siste årene, bl.a. som følge av høy flyttefrekvens. Dette gjør områdene særlig sårbare.

Valg av skoler kan følge andre kriterier. Utdanningsetaten bygger utvelgelsen på solid dokumentasjon av læringsresultater og annet for disse skolene. Til tross for ulike kriterier ligger de utvalgte skolene i områder som er prioritert av bydelene.

5.3 Samarbeid på tvers av programområdene

De deler av Groruddalssatsingen som retter seg mot utpekte enkeltområder innen hver av bydelene vil kunne romme tiltak innen alle de fire programområdene. Det blir derfor en viktig oppgave å finne ut av hvordan koordinering og samarbeid best vil kunne ivaretas på tvers av programgruppene. Ut fra arbeidet med handlingsprogrammene så langt ser det ut til at det særlig er programgruppene 3 og 4 som vil være sterkest inne i de lokale områdesatsingene. I forhold til programområde 3 er det satt av 43 millioner kroner på Husbankens budsjett for 2007. Den største delen av disse midlene er tankt avsatt til lokale områdesatsinger.

Det må i 2007 arbeides videre med å finne frem til en best mulig organisering av innsatsene i de lokale områdene.

6 Oppvekst og utdanning

6.1 Innledning

Resultatet fra Oslo kommunens levekårsundersøkelse som er basert på 10 ulike sosioøkonomiske levekårsindikatorer, viser at særlig bydelene Grorud, Alna og Stovner skårer svakt, sammenlignet med øvrige bydeler i Oslo. Andre levekårsstatistikker på et lavere geografisk nivå viser at også deler av bydel Bjerke har store utfordringer knyttet til levekår. Indikatorene innbefatter 2 mål for inntekt og 3 mål for utdanning, andel ikke-vestlige innvandrere, enslige forsørgere med barn, arbeidsløse, dødelighet og utflyttingshyppighet. Andelen ikke-vestlige innvandrere har økt kraftig på kort tid, mens skolene og bydelene på samme tid ikke har opparbeidet seg tilstrekkelig kompetanse til å møte de utfordringene dette innebærer. Innvandrerbefolkningen besitter betydelige menneskelige ressurser som mange ikke får benyttet godt nok, fordi de har mangelfulle norskferdigheter, de har ikke ”kodene” for å forstå hvordan samfunnet fungerer og hvordan de skal delta aktivt i det. Det er en tendens i samfunnet til å omtale innvandrere som en homogen gruppe, omtalen er i tillegg ofte negativt stigmatiserende.

Professor Vibeke Grøver Aukrust (Universitetet i Oslo) konkluderer med i sin rapport *Tidlig språkstimulering og livslang læring – en kunnskapsoversikt*, at barns vokabular viser relativ stabilitet fra slutten av barnehagealder og fram mot voksen alder i den forstand at barn som har et lite vokabular når de begynner på skolen også med sannsynlighet har det ved avslutningen av sin skolegang.

Resultater av kartlegging og dokumentasjon av elevenes ferdigheter viser at det på mange av skolene i Groruddalen er betydelig svakere læringsresultater enn Oslogjennomsnittet. Statistikk viser at det er et betydelig og vedvarende frafall i videregående opplæring. En arbeidsgruppe nedsatt av Kunnskapsdepartementet påpeker en rekke faktorer som øker sannsynligheten for at den enkelte elev/lærling ikke vil gjennomføre opplæringen, og at sammenhengen mellom faktorene er sterke. De fremhever tre forhold: *familiebakgrunn, skolerelaterte forhold, strukturelle forhold*.

Barn og unges kostvaner er nært knyttet til foreldrenes kostvaner, samtidig som familiens kostvaner har sammenheng med sosioøkonomiske forhold. Familier i lavere sosiale lag har et helsemessig dårligere kosthold enn høyere sosiale lag (rapport fra Kunnskapsdep. Juni 06). En ny undersøkelse blant 7500 tiendeklassinger viser at de som ikke spiser frokost har dobbelt så stor sannsynlighet for å få dårlige karakterer som de som inntar morgenmat. Hovedfunnene er at det er en sterk sammenheng mellom hvor ofte man spiser frokost og psykisk helse, målt i depresjon og angst og karakterene man får i tiende klasse, ifølge Lars Lien, lege og forsker ved Universitet i Oslo.

Ungdom tilbringer en stor del av sin tid utenfor skole og hjem. Ungdommens fritidsaktiviteter er derfor svært viktige for utvikling av sosiale ferdigheter og selvtillit, gjennom læring og mestring av fysiske aktiviteter og andre hobbyer. Generell kunnskap som de kan nyttiggjøre seg av senere i livet, innlæres i stor grad på fritiden. Mestring av fritidsaktiviteter kan ha stor positiv virkning for innsatsen på skolen.

Utfordringene er å:

- kompensere for levekårsforhold som gir barn og unge dårlig prognose for å komme seg inn i arbeidslivet med de følger det får for den enkeltes livskvalitet.
- utvikle fellesarenaer hvor mangfoldet i bydelens befolkning kan møtes og gjennom deltakelse – ansvarlighet – kunnskap – kjennskap til hverandres likhet og forskjellighet – livssyn – tro – og verdisyn, kan skape berikende og trygge nærmiljøer.

Tiltakene som foreslås for å møte utfordringene er begrunnet i dokumentasjon av status/resultater innenfor forskning, lovverk, statlige og kommunale handlingsplaner, bydelenes og etatenes strategiske planer, innenfor de områdene som kategorien omfatter. Tiltakene er både kompensatoriske og forebyggende og har til hensikt å føre til større grad av integrering gjennom inkludering og medvirkning.

6.2 Barnehage og familie

Delmål 1:

Sikre barn i førskolealder tilstrekkelige språkferdigheter til å mestre skolestart, og legge bedre til rette for foreldres medvirkning og innflytelse.

Resultatindikatorer:

- Mappevurdering i barnehagen (bruk av kartleggingsmateriell i veilederen *ABC og 1,2,3* som skal tas i bruk i alle barnehager i Oslo fra 2007).
- Skolenes vurdering av elevenes språkferdigheter ved skolestart
- Brukerundersøkelse – Osloundersøkelsen

Tiltak 2007:

- 1.1 Gratis kjernetid i barnehagene for 4- og 5-åringene i alle bydelene.
- 1.2 Språkstimulering – bibliotekene i samarbeid med barnehagene og skolene
- 1.3 Språkløftet – tilbud til 4- og 5-åringer som ikke er søkere til barnehageplass

Tiltakskategorier 2008-2011:

- Videreføre 2007-tiltak

6.3 Ungdom og fritid

Delmål 2:

Sikre at ungdomsmiljøene er inkluderende, aktive og attraktive, samtidig som enkeltungdommer/grupper får oppfølging og mulighet for positiv aktivitet og voksenkontakt.

Resultatindikatorer:

- Brukerundersøkelse
- Kvantitative mål på deltakelse og arrangementer
- Det fastsettes resultatmål for hvert ”fyrtårn”

Tiltak 2007:

2.1 Ett ”ungdomsfyrtårn” i hver bydel:

2.1.1 Alna – Mediesenter

2.1.2 Bjerke – Nysirkus

2.1.3 Grorud – Arena for Groruddalens musikkungdom, Fyrhuset

2.1.4 Stovner – Danseverksted

2.2 Demokrati- og deltakelsesprosjekt for ungdom – opplæring av ungdomsrådene

Tiltakskategorier 2008 - 2011:

- Videreføre 2007-tiltak
- Utvikle ungdommens møteplasser (tiltak 2.3)

6.4 Utdanning og forsterket samarbeid skole/bydel

Delmål 3:

Bedre læringsresultatene og gjennomstrømningen på skolene i Groruddalen til Oslo gjennomsnittet og videreutvikle forpliktende samarbeidsmodeller mellom skole, bydel og hjemmene.

Resultatindikatorer:

- tester, kartlegginger, karakterer (det utarbeides resultatmål for hvert senter)
- brukerundersøkelse
- evaluering med indikatorer på samarbeid

Tiltak 2007:

3.1 Skolen som kunnskapssenter og inkluderende møteplass

3.2 Utvidet skoledag – utvalgte skoler i alle bydelene

3.3 Utvikle Hellerud videregående skole som realfagsenter der alle på yrkesfag er garantert lærlingeplass

3.4 Utvikle mentorordninger for elever i grunnskolen

Tiltakskategorier 2008-2011:

- Videreføre 2007-tiltak

7 Levekår

7.1 Innledning

Bydelene i Groruddalen er sammen med bydelene i indre øst blant de områdene som kommer dårligst ut i undersøkelser av levekårene i landets kommuner og bydeler. Bydelene i Groruddalen har også har en relativ forverring på enkelte områder de siste årene. Det er i tillegg til dels store forskjeller innad i bydelene. En utfordring er å gjøre en ekstra innsats som kan redusere forskjellene. Arbeid, gode og stabile boforhold og gode sosiale nettverk er av grunnleggende betydning for folks levekår og livssituasjon.

En hovedutfordring i forhold til levekår vil være å sørge for at så mange som mulig vil være i stand til å forsørge seg selv og sine nærmeste gjennom tilknytning til arbeidslivet. For å ta del i arbeidslivet vil det for enkelte grupper være viktig å overkomme barrierer knyttet til helse, sosial deltakelse, språk og praktiske kunnskaper.

Den levekårssituasjonen og helsen den enkelte har, vil i stor grad være påvirket av oppvekstvilkårene. Bedring av barns levekår står derfor sentralt i satsingen i forhold til flere temaer. Levekårene for barnas foreldre er av avgjørende betydning for hvordan barna har det. Innsats rettet mot voksne, er derfor også en innsats for barns levekår.

Spesielt for Groruddalen er at en relativt høy andel av befolkningen står utenfor arbeidslivet. Ledigheten er særlig høy blant ikke-vestlige innvandrere, spesielt kvinner, sammenliknet med øvrige innbyggerne i Groruddalen og Oslo ellers. Uten en økt sysselsettingsgrad blant innvandrere er det vanskelig å redusere inntektsforskjellene. En stabil og tilfredsstillende bosituasjon er viktig for alle, og har stor betydning for barns utdanning og sosiale nettverk.

Sosial inkludering skal ivaretas på alle innsatsområder og i alle tiltak. En satsing på å legge til rette for deltakelse i ulike aktiviteter, herunder etablering av gode møteplasser vil derfor være viktig. Det skal samarbeides med programgruppe 2 og 3 om dette.

Arbeid

Arbeidsledighet handler om mer enn tap av inntekt. Det er varierende forutsetninger hos arbeidsledige til å sysselsette seg selv på en god måte og bevare troen på seg selv.

Arbeidsledighet kan føre til sosial isolasjon og forsterke andre problemer som rusmisbruk, psykiske problemer og kriminalitet. Forskning viser at dersom barns foreldre står utenfor arbeidslivet, er det økt risiko for at også barna vil havne utenfor arbeidslivet som voksne.

Det er behov for en revitalisering og utvikling av språkopplæringen for innvandrere. Enkelte grupper arbeidsledige trenger tiltak som er mer individuelt tilpasset enn ordinære arbeidsmarkedstiltak. Kommunale og statlige arbeidsrettede tiltak og ordninger må supplere og underbygge hverandre.

Arbeidsledig ungdom trenger individuelt tilrettelagte tiltak som kan hjelpe dem inn i enten utdanning eller arbeid. Det er også viktig med opplæring som ikke er for teoretisk, samt flere lærlingeplasser. Det anbefales en satsing på mentorordninger. Det kan være vanskelig for

arbeidsledige personer med nedsatt fysisk eller psykisk helse, rusmisbruk eller manglende leseforståelse å finne alternativ sysselsetting utenom det ordinære arbeidslivet.

Folkehelse

Helseforskjeller rammer alle lag av befolkningen, men forskjellene er størst på den nedre delen av inntekts- og utdanningsstigen. Strategier for å bedre folkehelsen og redusere sosial ulikhet i helse må derfor både omfatte universelle tiltak som når alle, og mer målrettede tiltak mot de grupper som er verst stilt.

Mange tiltak under de ulike programområdene kan betraktes som folkehelsetiltak ved at de vil bedre de strukturelle og/eller de sosiale forholdene og dermed påvirke folks helse på en positiv måte. "Folkehelse" i programområde 4 gjelder tiltak som kan forebygge og avhjelpe spesifikke helseproblemer der forekomsten og hyppigheten er større enn ellers i Oslo og landet for øvrig. Tiltakene skal støtte opp under og supplere bydelenes folkehelseplaner og det generelle kommunale og nasjonale folkehelsearbeidet og arbeidet mot sosial ulikhet i helse.

Innsatsen under programområde 4 er særlig rettet mot å redusere forekomsten av diabetes 2 og hjerte- og karsykdommer, samt tannhelseproblemer, særlig hos småbarn med innvandrerbakgrunn. Bedre individrettet smittevern er også et aktuelt innsatsområde. Tiltak vil i første rekke gjelde kosthold, fysisk aktivitet og røyking.

Det er vurdert gjennom hvilke kanaler målgruppene best kan nås og hvilke arenaer som er best egnet til å iverksette tiltak. Det er lagt vekt på styrket samhandling mellom fastleger, helsestasjoner, skolehelsetjenesten, barnehager, skoler, fritidstiltak og arbeidsplasser.

Det er viktig at forholdene i nærmiljøet ligger til rette for fysisk aktivitet, og at risikogrupper inkluderes i aktivitetene. En utfordring er å legge bedre til rette både for uorganiserte fysiske aktiviteter og for organisert idrett. De som driver "nye" idretter som innvandrere kjenner fra sine hjemland, mangler bl.a. tilgang til egnede arenaer, og det mangler idrettshaller. Se programområde 2 og 3 for økt innsats her. Samarbeidet mellom idrettens samarbeidsutvalg og bydelene bør styrkes, bl.a. for sikre at innvandrerungdom ikke faller ut av organisert idrett og at innvandrere i større grad deltar i driften av idrettslag. En positiv sideeffekt vil være språktrening og opplæring i demokratiske spilleregler.

Bolig

Utvikling av gode bomiljøer og nærområder er hovedmålet under programområde 3, mens beboere og bruken av boligområdet har en sentral plass innenfor programområde 4.

Trygge oppvekstvilkår og mulighet til deltakelse og påvirkning i eget nærmiljø har nær sammenheng med tilgang til bolig og gode bomiljøer. Utfordringene i Groruddalen er dels knyttet til at enkeltgrupper i befolkningen har problemer med å etablere seg med egen bolig og opprettholde en stabil bosituasjon. En utfordring for bomiljøene er manglende deltakelse i drift og forvaltning fra mange befolkningsgrupper.

I 2006 er det satset bredt på mange felt for å utvikle bedre bomiljøer i visse geografiske områder. I tillegg bør ytterligere noen områder velges ut for utvalgte satsninger. Medvirkning og deltakelse, ikke minst fra innvandrerbefolkningen, må sikres. Her er prosessene like sentrale som tiltakene.

7.2 Arbeid og kvalifisering

Delmål 4:

Sikre flere personer i utsatte grupper innpass i arbeidslivet. Arbeidsledighet og sysselsettingsgrad i Groruddalen skal ikke skille seg vesentlig fra gjennomsnittet i Oslo. Det offentlige tjenestetilbudet skal utvikles og tilpasses i forhold til et mangfold av ulike brukergrupper, og medarbeiderne skal speile befolkningssammensetningen i Groruddalen.

Resultatindikatorer:

- Statistikk knyttet til andel arbeidsledige, sysselsatte, deltakere i introduksjonsprogram som går ut i ordinært arbeid eller utdanning, antall lærlingeplasser, drop-outs fra videregående skole og flerkulturelle medarbeidere i lokal offentlig forvaltning.
- Alternative språkopplæringstilbud/endret språkopplæringsmetodikk.

Tiltak 2007:

- 4.1 Miljøpatruljer i Groruddalen – arbeid, kvalifisering, fritid og forskjønnelse
- 4.2 Jobbkafé/jobbsøkerkontor for ungdom/skole
- 4.3 Arbeidserfaring for ungdom
- 4.4 Kartlegging av språk for å komme inn på arbeidsmarkedet
- 4.5 Rekruttering av minoriteter til forskolelærerutdanning
- 4.6 Leksehjelp for voksne
- 4.7 Næringsforum – samarbeid mellom NAV, bydel og næringslivet
- 4.8 Kvalifiseringstiltak for arbeidssøkende
- 4.9 Videreføring og utvikling av ”Ny sjanse”-tiltak
- 4.10 Opplæring i gründervirksomhet
- 4.11 Rekruttering av ansatte i helsetjenesten til sykepleierutdanning
- 4.12 Ta i bruk kvalifiseringsprogram og velferdskontrakter
- 4.13 Ta i bruk mangfoldsspeilet

Tiltakskategorier 2008-2011:

- Tiltak rettet mot ungdom som avbryter skolegang
- Mentorordninger etableres på ulike arenaer, (jf. Modeller fra Flyktningguide/Røde Kors, Brug for unge/Danmark, e.l.l.)
- Økt satsning på individuelle arbeidsmarkedstiltak – skreddersøm
- Tiltak rettet mot personer med liten/dårlig utdanningsbakgrunn og/eller dårlige norskkunnskaper
- Samarbeid med næringslivet i forhold til praksisplasser, lærlingplasser, språkpraksis, rekruttering, osv.
- Legge til rette for bedre innpass på arbeidsmarkedet for særlig utsatte grupper (2a)
- Tilby språkopplæring og introduksjonstilbud til alle som har behov for det (2b)
- Styrke arbeidet rettet mot sosialt og økonomisk vanskeligstilte familier (2c)
- Tilby språkopplærings- og introduksjonstilbud til alle som har behov for det
- Personer som har gjennomført høyere utdanning får arbeid tilsvarende sine kvalifikasjoner
- Tiltak rettet mot personer som er i ferd med å fullføre introduksjonsprogram
- Tiltak for å rekruttere kvalifiserte flerkulturelle medarbeidere

7.3 Folkehelse

Delmål 5:

Redusere helseforskjellene blant befolkningen i Groruddalen ved å legge til rette for økt fysisk aktivitet og bedre kostholdsvaner. Det offentlige tjenestetilbudet skal utvikles og tilpasses i forhold til et mangfold av ulike brukergrupper.

Resultatindikatorer:

- Dødelighet i aldersgruppen 25-64 år og 50-74 år
- Forekomst av diabetes 2
- Tannhelsestatus blant barn
- Svangerskapsdiabetes er diagnostisert og de gravide og deres familier er gitt individ- og grupperettet oppfølging ved helsestasjonen
- Kompetansehevende tiltak er gjennomført for ansatte og samarbeidende instanser i forhold til fysisk aktivitet og kosthold

Tiltak 2007:

5.1 Folkehelseprosjekt for å redusere sosiale helseforskjeller– (basert på erfaringer fra MoRo-prosjektet)

Tiltakskategorier 2008-2011:

- Screening av alle gravide for svangerskapsdiabetes
- Bruk av ulike arenaer for å tilrettelegge for sunt kosthold og økt fysisk aktivitet (barnehage, skole, fritidsklubb, kulturtiltak, arenaer for ikke-organisert idrett/mosjon)
- Øke fysisk aktivitet ved etablering av ”gå-grupper” og folkestier (samarbeid med programområde 2, øke kunnskap og egenpraksis i forhold til ernæring og mosjon og gjennom miljørettet helsevern
- Kompetansehevende tiltak for ulike tjenesteytere på ulike arenaer om ernæring og fysisk aktivitet
- Informasjon, på ulike språk om ulike fysiske aktivitetstilbud for barn og unge
- Iverksette folkehelseiltak for å styrke psykososiale nettverk i nærmiljøene
- Skolefrokost
- Tannhelseprosjekt
- Styrke arbeidet rettet mot sosialt og økonomisk vanskeligstilte familier

7.4 Bomiljø

Delmål 6:

Sikre gode bomiljøer hvor representanter for alle befolkningsgrupper, uavhengig av språk og etnisk tilhørighet, deltar i forvaltning av eget boligområde. Legge til rette for at personer med særlige omsorgs- og hjelpebehov opprettholder trygge og varige boforhold.

Resultatindikatorer:

- Andel av ulike befolkningsgrupper i styrer i borettslag og sameier
- Andel av ulike befolkningsgrupper i utvalg/komiteer/råd (formelle og uformelle) i sammenheng med boligområder
- Andel flyttinger internt i bydelen eller ut av bydelen
- Antall/andel begjæringer/utkastelser

Tiltak 2007:

6.1 Bomiljø: bomiljøverter/miljøvaktmestere

6.2 Nærmiljøanlegg å la "Opp og fram"

6.3 Minoriteter på boligmarkedet i Groruddalen

Tiltakskategorier 2008-2011:

- Utvikling av inkluderende bomiljøer, for eksempel gjennom bomiljø-/service-/frivillighets-/veiledningssentraler
- Samarbeid bydel – borettslag.
- Oppfølging av personer med mangelfull boevne
- Oppfølging av vanskeligstilte på boligmarkedet (jf. Store barnefamilier, samarbeidsprosjektet "Færre utkastelser" og "Fra fengsel eller institusjon til bolig")

8 Kulturaktiviteter og deltakelse

8.1 Innledning

I Groruddalen i dag er det et mangfold av mennesker og kulturer, og et rikt foreningsliv. Et kjennetegn ved dagens situasjon er at ulike kulturer og befolkningsgrupper ofte lever parallelt uten særlig samhandling. En viktig utfordring ligger i det å ivareta dette mangfoldet samtidig som det etableres flere kontaktpunkter og mer interaksjon på tvers av ulike grupper, miljøer og kulturer.

Til grunn for kultur som satsingsområde innenfor Groruddalssatsingen ligger det to betydninger av kulturbegrepet:

- Kulturaktiviteter refererer til muligheter for opplevelse og deltakelse i forhold til kulturuttrykk som musikk, dans, teater, litteratur, billedkunst osv.
- Kulturbegrepet refererer også til hvordan individer kan ha tilhørighet til en eller flere kulturer basert på etnisitet, nasjonalitet, alder, interesser, klassetilhørighet, seksualitet osv.

Det er den siste betydningen av kulturbegrepet som kan relateres til Groruddalen som et flerkulturelt område. Interaksjonen mellom ulike grupper i dalen representerer en av de største utfordringene på området fremover. I denne sammenheng vil store deler av frivillig sektor kunne fungere som gode arenaer for mangfoldsarbeid, både gjennom kulturaktiviteter, idrett og annet organisasjons- og foreningsliv.

Kultur som tema er sektorovergripende, der det er sammenheng mellom flere programområder – områdeutvikling/bomiljøer, grøntarealer, kulturminner, idrettsanlegg og tilknyttede aktiviteter – alt henger sammen med ”kultur”.

Et styrket tilbud av kulturaktiviteter vil kunne bidra til å forbedre dalens omdømme og gi rikere oppvekst-, arbeids- og bomiljø ved å utvikle stedsidentitet og styrke tilhørighet til områdene der folk bor og lever. Kulturaktiviteter må bygge på fire hovedstrategier:

- Egenaktivitet og skapende virksomhet på bred basis.
- Opplevelse av profesjonell kunst og kulturytringer på et bredt spekter av områder
- Arenaer, møteplasser
- Samhandling på tvers av ulike grupper

Kulturaktiviteter og inkluderende møteplasser styrker lokalsamfunnet med mangfold på tvers av etnisk opprinnelse, kultur og religion. Gode sosiale arenaer styrker interaksjonen mellom ulike grupper, øker samhandlingen mellom foreninger, og skaper lokal identitet og tilhørighet.

8.2 Kulturaktiviteter

Delmål 7:

Legge til rette for et rikt kulturtilbud både lokalt og regionalt i Groruddalen med gode og varierte arenaer for skapende virksomhet, egenaktivitet og opplevelse av profesjonelle kunst- og kulturytringer.

Resultatindikatorer:

- Antall deltagere per arrangement
- Antall arrangement som er knyttet til bydel, all bydelene, hele regionen
- Loggføring av typer arrangement (dansoppvisning, konsert, kunstutstilling osv)
- Deltagelse av forskjellige befolkningsgrupper i forhold til alder, kjønn, etnisk tilhørighet, evt. religion
- Kvalitative undersøkelser som går på trivsel, trygghet og sosiale bekjenskaper av alle befolkningsdeler
- Antall og type samarbeidsaktører i utformingen og vedlikeholding av slike møtesteder
- Antall nye møtesteder som blir laget eller antall gamle møtesteder som blir omformet. kartleggingen av bruken av møteplassene hvert annet år

Tiltak 2007:

7.1 Granittrock

7.2 Nasjonal Fortellerfestival

7.3 Nærmiljøsentere i bydel Bjerke

7.4 Kinotek på Furuset

7.5 Kulturtiltak i bydelene

Tiltakskategorier 2008-2011:

- Aldersbestemte kultursatsinger (for eksempel kultursatsinger rettet mot barnehager, videregående skoler, eldre)
- Etablere/styrke lokale og regionale kulturarenaer
- Kulturarrangementer

8.3 Deltakelse**Delmål 8:**

Legge til rette for et variert og inkluderende foreningsliv som samlet representerer et godt tilbud til alle befolkningsgrupper. Det legges vekt på å styrke samhandling mellom foreninger, bydel og skole, samt å sikre en aktiv medvirkning fra befolkningen i forhold til beslutnings- og gjennomføringsprosesser av lokal betydning.

Resultatindikatorer:

- Antall 'nye' idretter som blir opprettet i hver bydel og som blir integrert i vanlige haller, flerbrukshaller, skole etc.
- Antall foreldre som er delaktig i kjøring /eller andre frivillige verv knyttet til idrettslagene
- Antall nyrekruttede utøvere og ledere
- Antall foreninger som har eller oppretter ny virksomhet i hver bydel fra år til år.
- Korellasjonen mellom type foreninger og størrelsen av nasjonalgrupper som bor i bydelen- representasjon
- Representasjon i forhold til lokal befolkningssammensetning i ulike fora (innvandrerråd, foreningsråd, bydelsstyre, borettslag osv., valg og avstemninger)

Tiltak 2007:

8.1 Etablere et pilotprosjekt i hver bydel for å sikre mangfold av idrettsaktiviteter, demokratiutvikling blant medlemmene og foreldreengasjement

8.2 Fire kultur- og idrettskoordinatorer for Groruddalen

8.3 Frie midler til frivillige foreninger og aktiviteter

8.4 Opprette innvandrers- og foreningsråd i hver bydel

8.5 Groruddalen nettsted

8.6 Bedre utnyttelse av skolens lokaler til frivillige lag, organisasjoner og kulturaktiviteter
(jfr. tiltak 3.1 Skolen som kunnskapssenter og inkluderende møteplass)

Tiltakskategorier 2008-2011:

- Frivillighet, tilrettelegge for frivillig aktivitet/organisasjoner
- Organisatoriske grep på statlig, regionalt, lokalt (bydelsvis) nivå
- Utrede behovet for større tiltak, etter modell fra Danmark, som kombinerer både Kultur og idrett, eller Kultur og Næring og i tillegg rommer forskjellige sosiale arenaer
- Lokal tilhørighet og lokalhistorie

9 Forskning, dokumentasjon og administrasjon

9.1 Innledning

Det vil i forbindelse med Groruddalssatsingen være behov for å sette av midler til mer administrative oppgaver for å sikre at man får en best mulig gjennomføring og effekt av de tiltak man ønsker å iverksette. Slike administrative forhold kan deles inn i to hovedkategorier.

For det første vil det være viktig å etablere et godt kunnskapsgrunnlag i en tidlig fase, for å sikre at de satsingsområder og prioriteringer som løftes frem svarer til de reelle forholdene og utfordringene man står overfor. Et slikt kunnskapsgrunnlag kan bygge på både eksisterende forskning, statistisk materiale og systematisk innhenting av den kunnskapen som finnes hos ulike lokale aktører.

Forskning vil også kunne knyttes til satsingen gjennom de evalueringsoppgaver som bør følge satsingen kontinuerlig. Evaluering av satsingen som helhet, dens organisering, de ulike satsingsområdene og de enkelte tiltakene vil være viktig både for å undersøke om man når de målene man har satt seg og for å kunne ta lærdom av satsingen underveis. I evalueringer av storstadssatsingen i Sverige er det konkludert med at noen av de viktigste effektene av satsingen er knyttet til hvordan satsingen har vært en læringsprosess i forhold til å utvikle kompetanse, metoder, virkemidler og samarbeidsstrukturer. Det har i Sverige vært satt at betydelige midler for å ivareta en omfattende og kontinuerlig av storstadssatsingen.

Det vil også være behov for å ha tilstrekkelige administrative ressurser for å kunne følge opp satsingen på en god nok måte. Innenfor programområde 4 vil en stor del av oppgavene tilfalle de fire bydelsforvaltningene. Det er derfor viktig å sikre at bydelene er i stand til å være en koordinerende lokal aktør, slik programarbeidet forutsetter.

9.2 Forskning og evaluering

Det vil i 2007 være behov for å etablere kunnskap som dokumenterer dagens forhold på ulike områder. Slik dokumentasjon vil gi kunnskap som er viktig for å videreutvikle handlingsprogrammet men vil også ha betydning som et sammenligningsgrunnlag for fremtidige evalueringer.

Tiltak 2007:

- 9.1 Befolknings-/leveårsstatistikk på grunnkrets nivå
- 9.2 Lokale brukerundersøkelser
- 9.4 Ressurskartlegging i området Furuset/Gransdalen

Tiltakskategorier 2008-2011:

- Forskning og kunnskapsetablering
- Evaluering og rapportering

9.3 Administrasjon

Bydelen vi få ansvar for å initiere, koordinere, planlegge og gjennomføre tiltak innen hele programområde 4, og skal også legge til rette for tiltak i frivillig regi. Det vil være behov for betydelig administrativ innsats for å få gjennomført de foreslåtte tiltakene. Bydelene vil trenge administrative ressurser for å legge til rette for og gjennomføre Groruddalssatsningen på en måte som sikrer god fremdrift og bred lokal medvirkning. Det forslås også å tilføre ekstra administrative ressurser til Utdanningsetaten.

Tiltak 2007:

9.3 Administrative ressurser til bydelene og Utdanningsetaten.

Tiltakskategorier 2008-2011:

Administrasjon

Sentrale og lokale tiltaksplaner

Informasjon

10 Statlig og kommunal finansiering

10.1 Forslag i statsbudsjettet for 2007

Regjeringen har i forbindelse med sitt forslag til statsbudsjett for 2007 lagt frem *Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen og mål for inkludering*. Handlingsplanen skisserer en rekke tiltak for å styrke arbeidet med integrering av innvandrerbefolkningen. Alle tiltakene er rettet mot hele landet, men det er under endel tiltak også satt av øremerkede midler til Groruddalen.

De øremerkede midlene skal gå til:

- Gratis kjernetid i barnehage (4- og 5-åringer)
- Språkløftet – oppfølging av barn på helsestasjonen
- Flere ressurser til skoler med mer enn 25% minoritetsspråklige elever
- Positive rollemodeller – stimulering til utdanning
- Styrking av barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn
- Forebygging av livsstilssykdommer
- Styrke frivillige organisasjoner og frivillig arbeid som bidrar til deltakelse og inkludering

I tillegg vil tiltak i Groruddalen kunne prioriteres i forhold til generelle midler som gjelder for hele landet.

Det må understrekes at tiltaksbeskrivelsene i dette handlingsprogrammet må kunne diskuteres og evt. justeres både for å tilpasses ulike tilskuddsordninger og som resultat av at enkelte av tiltakene må forankres grundigere i bydelene.

10.2 Byrådets forslag til budsjett for 2007

Det er i byrådets budsjettforslag for 2007 satt av 50 mill. til Groruddalssatsingen. Det er samtidig foreslått at disse midlene skal fordeles av byrådet på bakgrunn av behandlingen i Samarbeidsutvalget den 11. desember 2006.

11 Konklusjoner og prioriteringer for 2007

11.1 Konklusjoner vedrørende programområde 4

Programgruppen har i arbeidet med handlingsprogrammet vært nødt til å forholde seg til at tildelingen av midler vil kunne skje på ulike måter fra stat og kommune og at tiltakene vil kunne finansieres gjennom både ordinære og ekstraordinære midler.

De statlige øremerkede midlene vil fordeles av flere forskjellige instanser på departements- og direktoratsnivå. Det vil være viktig for det statlig-kommunale samarbeidet at de bevilgende instansene imøtekommer de prioriteringer som gjøres i programgruppen innenfor de rammer som ligger i Handlingsplan for integrering og inkludering. Den endelige utformingen av tiltakene vil kunne skje i dialog mellom direktorat og de aktuelle bydelene.

Deler av handlingsprogrammet vil også kunne finansieres ved hjelp av ordinære tilskuddsmidler som ikke er øremerket Groruddalen. Bl.a. vil generelle statlige tilskuddsmidler slik de er fremstilt i Handlingsplan for integrering og inkludering og Handlingsplan mot fattigdom kunne finansiere tiltak som er foreslått i handlingsprogrammet. Det samme gjelder ordinære tilskuddsmidler fra Husbanken. Slike midler vil også kunne støtte andre tiltak som utvikles i samarbeid med programgruppen og bydelene.

Dette betyr at avklaring i forhold til finansiering av tiltak vil kunne fortsette utover i 2007 etter hvert som de ulike bevilgende instansene fordeler sine midler. Det betyr også at det vil være en viktig oppgave for programgruppen videre i 2007 å arbeide med å koordinere hvordan ordinære tilskuddsmidler og tiltak innenfor ordinær virksomhet innen både stat og kommune kan bidra til å nå de målene som er definert for programområdet.

Av kommunale midler er det de avsatte 50 millionene som er av størst betydning. Fordelingen av disse mellom de ulike programområdene vil behandles i Samarbeidsutvalget for Groruddalen den 11. desember 2006. Det er forut for dette møtet foreslått at av de 50 millionene skal 17 millioner kroner gå til programområde 4.

11.2 Prioriterte tiltak for 2007

Følgende forslag til prioriteringer innenfor programområde 4 baserer seg på øremerkede statlige midler til Groruddalen slik de er omtalt i Handlingsprogram for integrering og inkludering og kommunale ekstraordinære midler innenfor en ramme på 13 millioner kroner. I tillegg vil Barne- og likestillingsdepartementet bevilge omkring 10 mill. kr til ungdomstiltak i Groruddalen gjennom tilskuddsordningen *Styrking av barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn*. Ytterligere tiltak knyttet til arbeidsrettet innsats overfor innvandrere skal finansieres gjennom tilskuddsmidler i Handlingsplanen for integrering og inkludering og skal fordeles i 2007 av Arbeids- og inkluderingsdepartementet i samarbeid med NAV. Oslo kommune har søkt om 23 mill. kr til slike tiltak som er til vurdering pr.09.01.07. Oslo kommune vil gjennom ordinære budsjetter sette av 9 mill. kr til gjennomføring av tiltaket Språkløftet i bydelene i Groruddalen.

Tiltak	Ansvar for gjennomføring	Statlige midler i mill. kroner ¹	Kommunale midler i mill. kroner
Oppvekst og utdanning			
1.1 Gratis kjernetid i barnehagene for alle 5-åringer bydelene	Bydelene	20	
1.3 Språkløftet	Bydelene	2	9 ²
2.1 Ett "ungdomsfyrtårn" i hver bydel	Bydelene		1
3.1 Skolen som kunnskapssenter og inkluderende møteplass	UDE, bydelene	3 ³	6,5
3.2 Utvidet skoledag – utvalgte skoler i alle bydelene	UDE, bydelene		3
3.3 Utvikle Hellerud videregående skole som realfagsenter der alle på yrkesfag er garantert lærlingeplass	UDE		0,5
3.4 Utvikle mentorordninger for elever i grunnskolen	UDE, HiO	1	
Levekår			
4.9 Videreføring og utvikling av "Ny sjanse"-tiltak	Bydelene	2 ⁴	
4.13 Ta i bruk mangfoldsspeilet	Bydelene, MiA	0 ⁵	
5.1 Folkehelseprosjekt for å redusere sosiale forskjeller knyttet til helse	Bydelene	2	
Kulturaktiviteter og deltakelse			
7.1 Granittrock	Granittrock		0,375 ⁶
7.5 Kulturtiltak i bydelene	Bydelene, KIE		1
8.1 Etablere et pilotprosjekt i hver bydel for å sikre mangfold av idrettsaktiviteter, demokratiutvikling blant medlemmene og foreldreengasjement	Bydelene, idrettslagene		0,5
8.3 Frie midler til frivillige foreninger og aktiviteter	Bydelene	1	0,5
8.5 Groruddalen nettsted	Bydelene	0,4	0,4
9.4 Ressurskartlegging Furuset/Gransdalen	Bydel Alna	0,2	
SUM		31,6	22,775⁷

Programgruppen foreslår i tillegg at det settes av midler til stillinger til de fire bydelene og Utdanningsetaten for å kunne følge opp administrative oppgaver som følger av Groruddalssatsingen på en god nok måte. Midlene foreslås tatt fra den kommunale potten på 50 millioner kroner til Groruddalssatsingen.

¹ Oversikten over statlige midler til programområde 4 rommer både nye, ekstraordinære midler, generelle tilskuddsordninger der Groruddalen kan prioriteres og videreføring av tilskudd som er øremerket Groruddalen.

² De 9 millionene går over kommunens ordinære budsjett og er ikke en del av de 50 millionene til Groruddalssatsingen.

³ Midlene er øremerket skoler i Groruddalen med med enn 25 prosent minoritetsspråklige elever. Midlene fordeles av Utdanningsdirektoratet som vil avklare hvilke prosjekter som får støtte.

⁴ Midlene går til videreføring av prosjekter i de tre bydelene Grorud, Stovner og Bjerke.

⁵ Tiltaket er gratis, og kan tas i bruk av bydelene med hjelp fra Mangfold i Arbeidslivet (MiA).

⁶ Tilskuddet til Granittrock går over kommunens ordinære budsjett og er ikke en del av de 50 millionene til Groruddalssatsingen.

⁷ 13 millioner av summen er øremerkede midler til Groruddalssatsingen, mens 9,375 mill. er dekket via ordinære budsjetter, jfr. tiltakene 1.3 og 7.1.

11.3 Forslag til 2007-tiltak som mangler finansiering

Programgruppen har også utarbeidet forslag til tiltak som vil kunne iverksettes i 2007, men som foreløpig mangler finansiering. I og med at en rekke statlige og kommunale tilskuddsmidler først vil fordeles i løpet av 2007 vil det være mulig å få finansiering av tiltak fra denne listen etter hvert som de aktuelle tilskuddene fordeles. Programgruppe 4 vil ha som oppgave å følge opp dette arbeidet videre.

Tiltak	Ansvar for gjennomføring	Kostnads- overslag i mill. kroner
Oppvekst og utdanning		
1.2 Språkstimulering – bibliotekene i samarbeid med barnehagene og skolene	Bydelene, KIE, skolene	0,75
2.2 Demokrati- og deltakelsesprosjekt for ungdom – opplæring av ungdomsrådene	Bydelene	0,4
Levekår		
4.1 Miljøpatruljer i Groruddalen – arbeid, kvalifisering, fritid og forskjønnelse	Bydelene	2,5
4.2 Jobbkafè/jobbsøkerkontor for ungdom/skole	Bydelene, NAV	0,8
4.3 Arbeidserfaring for ungdom	Bydelene, NAV	2
4.4 Kartlegging av språk for å komme inn på arbeidsmarkedet	Forskningsinst.	0,5
4.5 Rekruttering av minoriteter til forskolelærerutdanning	Bydelene, HiO	3
4.6 Leksehjelp for voksne	KIE/Deichman	0,5
4.7 Næringsforum – samarbeid mellom NAV, bydel og næringslivet	Bydelene, AFI	0,4
4.8 Kvalifiseringstiltak for arbeidssøkende	Bydelene, NAV	2
4.10 Opplæring i gründervirksomhet	Bydelene, NHO	0,45
4.11 Rekruttering av ansatte i helsetjenesten til sykepleierutd.	Bydelene, HiO	3
4.12 Ta i bruk kvalifiseringsprogram og velferdskontrakter	Bydelene	-
6.1 Bomiljø: bomiljøverter/miljøvaktmestere	Bydelene, brl.	0,45
6.2 Nærmiljøanlegg å la "Opp og fram"	Bydel Stovner	1,1
6.3 Minoriteter på boligmarkedet i Groruddalen	Bydelene	0,45
Kulturaktiviteter og deltakelse		
7.2 Nasjonal Fortellerfestival	Bydel Bjerke	0,1
7.3 Nærmiljøsentier i bydel Bjerke	Bydel Bjerke	0,55
7.4 Kinotek på Furuset	KIE/Deichman	0,08
8.2 Fire kultur- og idrettskoordinatorer for Groruddalen	Bydelene	2
8.4 Opprette innvandrere- og foreningsråd i hver bydel	Bydelene	0
8.6 Bedre utnyttelse av skolens lokaler til frivillige lag, organisasjoner og kulturaktiviteter	Bydelene, skolene	-
SUM		20,63

Vedlegg

Vedlegg 1: Korte beskrivelser av prioriterte tiltak.

Vedlegg 2: Beskrivelser av alle tiltakene foreslått i handlingsprogrammet.

Utrykket vedlegg. Kan oversendes ved henvendelse til Plankontoret for Groruddalen:
postmottak.pkg@radhuset.oslo.kommune.no

Vedlegg 1: Korte beskrivelser av prioriterte tiltak

1.1 Gratis kjernetid i barnehagene for alle 4- og 5-åringer i alle bydelene

Barnehagene har vist seg å være en særlig viktig arena for tilegnelse av språkferdigheter. Erfaringsmessig har man også sett at de barna som har særlig behov for å styrke språkferdighetene ofte ikke går i barnehage. Dette er også ofte barn fra økonomisk vanskeligstilte familier, der egenbetalingen er en avgjørende barriere for deltakelse i barnehage. Tiltak bl.a. i forbindelse med Handlingsprogram Oslo indre øst har vist at gratis kjernetid i barnehagene (20 t/uke) har vært et effektivt virkemiddel for å øke deltakelsen i barnehage blant målgruppen.

1.3 Språkløftet – tiltbud til alle 4- og 5-åringer som ikke er søkere til barnehageplass

Hensikten med tiltaket er å fremme gode norskkferdigheter og sosial kompetanse blant 4- og 5-åringer som ikke er søkere til barnehageplass. Innsatsen vil skje i bydelene gjennom språkkartlegging på helsestasjonen. Tiltaket omfatter barn med særskilte opplæringsbehov i forhold til avvikende eller forsinket språkutvikling, og språklige minoriteter som inkluderer barn og foresatte/mødre. Som en del av satsingen tilbys kompetanseutvikling for personer innenfor ulike fagmiljøer som deltar i arbeidet.

2.1 Ett ”ungdomsfyrtårn” i hver bydel

Et ”fyrtårn” i hver bydel skal fungere som et større senter og en overbygning til aktiviteter i alle bydelene, og være toppen av et nett med mindre arenaer av lokale institusjoner. Ved samhandling kan det oppnås både synergier og mulighet for en progresjon. For eksempel er musikkverkstedene i bydelene og kultur- og musikkskolen det stedet der barn og unge får grunnopplæring i musikk, øvelse i samspill og annen grunnleggende opplæring. Ungdommens kulturmønstring er en arena for å få sceneerfaring i trygge omgivelser, mens biscenen på Granittrock er en mulighet til å spille sammen med de store. På samme måte kan det legges til rette innen de andre områdene; media kan føre til en filmfestilval, danseverkstedene kan også ha sitt store arrangement i kulturhuset og Nysirkus vil kunne forene mange genre.

2.2 Demokrati- og deltakelsesprosjekt for ungdom – opplæring av ungdomsrådene

Ungdomsrådene bør være sentrale i demokratiutviklingen. De skal tale ungdommens sak og de må gjøres i stand til å gjøre denne jobben. For å få til det må de utvikle kompetansen innen de enkelte ungdomsrådene og utveksle erfaringer på tvers av ungdomsrådene. Det er naturlig å utvikle samspill med elevrådene. Spesielt gjelder dette på de utvalgte satsningsskolene.

Prosjektet handler om å utvikle ungdomsrådene som talerør for ungdom i bydelene ved å gi rådene nødvendig opplæring i grunnleggende kunnskap om kommunal forvaltning, påvirkningsmuligheter, tale- og debatteknikker, osv. Ved å samle ungdomsrådene i Groruddalen vil de også utveksle erfaringer, inspirere hverandre og dermed utvikle seg til å gjøre en bedre jobb som talerør for ungdom i Groruddalen. Bydelene vil ha ansvar for gjennomføring av prosjektet.

3.1 Skolen som kunnskapssenter og inkluderende møteplass

Utvikle skoler som Kunnskapssenter og inkluderende møteplasser hvor barn og ungdom trives og har lyst til å være utover den obligatoriske, lovpålagte undervisningstida. Utvikle modeller for samarbeid mellom aktører (frivillige lag og organisasjoner, etater, bydeler, skoler) som arbeider for og med barn og unge. Det legges særlig vekt på å utvikle og forsterke samarbeidet mellom bydel og skole. Det skal utvikles nye modeller for organisering av

skoledagen og tas i bruk nye metoder i opplæringen. Kompetanseheving for alle berørte parter. Tiltaket legger opp til at det prioriteres én skole i hver bydel.

3.2 Utvidet skoledag – utvalgte skoler i alle bydelene

Dette vil være en noe mindre omfattende variant av tiltak 3.1. Utvidet skoledag vil gjelde flere skoler i hver av bydelene.

3.3 Utvikle Hellerud videregående skole som realfagsenter der alle på yrkesfag er garantert lærlingeplass

Det igangsettes et prosjekt som har til hensikt å planlegge og iverksette et realfagsenter på Hellerud videregående skole. Prosjektgruppa består av medarbeidere fra Universitetet i Oslo, Forskerfabrikken, Naturfagsenteret, Undervisningsbygg, Utdanningsetaten og skolen. Gjennomføre Work-shop som en del av forberedelsene. Det igangsettes et intensivt arbeid mot næringslivet for å skaffe tilstrekkelig antall lærlingeplasser slik at alle elevene kan garanteres dette. Bedriftene som det inngås kontrakter med får økt støtte til lærlingelønn.

3.4 Utvikle mentorordninger for elever i grunnskolen

For å gi barn og unge med innvandrerbakgrunn flere positive rollemodeller utvikles det et mentorprogram som særlig skal stimulere barn i grunnskolealder til å påbegynne og fullføre et utdanningsløp. Høyskolestudenter skal benyttes som mentorer, og skal gi barna oppmuntring, støtte og hjelp i skolearbeidet. Målsettingen er å bidra til at flest mulig påbegynner og fullfører utdanning utover grunnskolen, og gjennom dette bidra til økt tilknytning til arbeidsmarkedet.

4.9 Videreføring og utvikling av "Ny sjanse"-tiltak

«Ny sjanse» er kommunale prosjekter der innvandrere som har gått lenge på sosialhjelp kan få hjelp til å kvalifisere seg til å komme i arbeid eller videre utdanning. Prosjektene er pilotprosjekter som prøver ut metoder og modeller fra Introduksjonsordningen. Programmet tilrettelegges for personer som har behov for grunnleggende kvalifisering. Programmet skal bestå av opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til yrkeslivet. Behov for norskopplæring skal ikke være et kriterium for deltakelse. Dersom en person har grunnleggende muntlige og skriftlige ferdigheter i norsk, kan vedkommende likevel være deltaker i programmet.

4.13 Ta i bruk mangfoldsspeilet

Stiftelsen Mangfold i Arbeidslivet (MIA) har utviklet et prosessverktøy, Mangfoldsspeilet, som skal bistå arbeidsplasser i å treffe konkrete tiltak for etnisk likestilling og mangfold på arbeidsplassen. Verktøyet gir arbeidsgivere mulighet til å se hvor langt bedriften har nådd i forhold til mangfold i organisasjonen, og utforme konkrete tiltak for å forbedre situasjonen på ulike områder: Personalpolitikk, rekruttering, kompetanse og språk, verdier og arbeidskultur med mer. Verktøyet er i utgangspunktet gratis. MIA skal i løpet av høsten 2006 prøve ut Mangfoldsspeilet i et utvalg arbeidsgivere i offentlig sektor, og tilbyr i den forbindelse utvidet oppfølging og veiledning gjennom hele prosessen, med tolkning av resultater og forslag til konkrete tiltak.

5.1 Folkehelseprosjekt for å redusere sosiale forskjeller knyttet til helse

Tiltaket legger opp til utvikling og etablering av lavterskeltilbud for risikogrupper i befolkningen generelt og i innvandrerbefolkningen spesielt, basert på erfaringene fra MoRo-prosjektet på Romsås. Tiltaket er forslått på bakgrunn av prosjektbeskrivelse fra Bydel Stovner. Tiltaket vil også kunne gjelde de øvrige bydelene i Groruddalen.

7.1 Granittrock

Granittrock er en festival som skiller seg ut fra de fleste andre festivaler. Festivalen er et non-profit, rusfritt og inkluderende familiearrangement og en gratis festival med plass til toppartister og lokale artister på samme scene. Det er viktig for Groruddalens omdømme at det arrangeres en festival som virkelig gir et positivt bilde av dalen. For at det skal være å mulig å arrangere festivalen videre i nåværende form, uten alkohol og som et ikke-kommersielt tiltak er det en forutsetning at det avsettes et tilstrekkelig grunnbeløp for arrangementet.

7.5 Kulturtiltak i bydelene

Forslaget baserer seg på at utforming og valg av kulturtiltak i bydelene ikke er ferdig gjennomarbeidet og trenger lengre prosesser enn det har vært anledning til å gjennomføre i løpet av høsten 2006. Ved å forlenge planprosessene vil det også lettere kunne åpnes for at befolkningen i bydelene kan trekkes inn i både utforming og gjennomføring av tiltak.

8.1 Etablere et pilotprosjekt i hver bydel for å sikre mangfold av idrettsaktiviteter, demokratiutvikling blant medlemmene og foreldreengasjement

Prosjektet legger opp til at det i alle de fire bydelene skal utvikles tiltak i samarbeid med idrettslagene både for å gjøre tradisjonelle idretter mer inkluderende og for å legge til rette for at "nye" idretter også får gode forhold lokalt. Tiltakene kan handle om å utvikle nye organisasjonsformer og metoder innen organisasjon, styrke samarbeid med foreldre i idrettsorganisasjonene, bidra til rekruttering av flere utøvere til idretten blant annet gjennom et større mangfold av idretter samt rekruttere og utvikle ledere innen idretten.

8.3 Frie midler til frivillige foreninger og aktiviteter

Foreningene ansvarliggjøres i forhold til medvirkning i Groruddalssatsingen ved at man kan søke på frie midler innenfor gitte rammer. Det kan for eksempel stilles krav til at midlene skal bidra til økt samarbeid og dialog mellom ulike grupper gjennom arrangementer, felles bruk av lokaler og liknende.

8.5 Groruddalen nettsted

Tiltaket innebærer opprettelse av en nettside som både skal fungere som en informasjonskanal og et debattforum og som skal være relevant og interessant for beboere i Groruddalen. Prosjektet skal administreres av bydelene og vil kunne rette seg særlig mot enkeltgrupper som ungdom, innvandrere etc. Tiltaket er startet opp allerede høsten 2006 og nettsiden skal være oppe fra 15. desember.

9.4 Ressurskartlegging i området Furuset/Gransdalen

I den enkelte bydel skal det innen et geografisk område gjennomføres en helhetlig styring bomiljø og levekår. Bydel Alna har valgt å legge en slik satsning til Furuset/Gransdalen. I nært samarbeid med bl.a. boligsamvirke, velforening, idrettsforeninger og andre frivillige lag og organisasjoner skal bydelen og andre kommunale etater bl.a. skolene utarbeide en handlingsplan. Innsatsen må i stor grad forankres i de behov og ønsker befolkningen har.

I dette arbeidet er det behov for å innhente kvalitativ informasjon om området Furuset-Gransdalen for å lage en omfattende stedsanalyse/lokalsamfunnsprofil som utgangspunkt for å definere mål og hvilke aktiviteter som skal iverksettes i prosjektperioden. Tiltaket innebærer en kartlegging av ressurser og behov hos befolkningen i området.

